

Digitale nieuwsbrief voor kunst, cultuur en onderwijs

Dit is alweer de laatste CultuurCourant van dit schooljaar. Waarmee ook een einde komt aan het eerste seizoen van Cultuureducatie met Kwaliteit. Een seizoen dat in het teken stond van ontwikkeling. Ontwikkeling van visie op cultuureducatie in het basisonderwijs. Door het schrijven van het referentiekader voor de leerlijnen. Door het ontwerpen van de eerste leerlijnen: dans, theater en muziek. In deze CultuurCourant is daar veel over te lezen. En natuurlijk door de eerste netwerkbijeenkomst in Wateringen en Kwintsheul en de training van Interne Cultuurcoördinatoren. Maar liefst 20 leerkrachten van 13 Westlandse scholen en 2 pedagogisch medewerkers uit de kinderopvang sloten dit jaar de cursus af! Een nieuwe cursus staat gepland vanaf oktober. Aanmelden hiervoor is nog mogelijk.

De zomervakantie markeert ook de overgang van visie naar implementatie. Wij zijn ontzettend blij dat 8 basisscholen volgend jaar als pilotschool de eerste leerlijnen gaan invoeren. Tegelijkertijd gaat de ontwikkeling van leerlijnen natuurlijk door. Het verdiepende lesprogramma dat gedeeltelijk door Westlandse organisaties

aangeboden kan worden zal in de herfst ontworpen worden. En de werkgroepen voor de leerlijnen erfgoed, beeldende kunst en literatuur & filosofie gaan volgend jaar van start.

Ten slotte wil ik hierbij graag de Kunst & School Conferentie aankondigen die plaatsvindt op 8 oktober. Met trots kan ik melden dat professor Erik Scherder van de Vrije Universiteit van Amsterdam daar een lezing zal komen geven over het nut van cultuureducatie. Erik Scherder is een begenadigd en bevlogen spreker, die zowel de onderwijs- als de kunstwereld zal aanspreken. Op youtube is een aantal filmpjes van zijn lezingen te zien:

Meer over de conferentie is te lezen in deze Cultuurcourant. Wij hopen natuurlijk op een grote opkomst. Rest mij u allen een mooie zomer toe te wensen!

*Jeroen Kunstman,
directeur Westland Cultuurweb*

Agenda:

8 oktober Kunst & School Conferentie
15 oktober Start ICC-cursus

‘Cultuureducatie met Kwaliteit’ in Westland stimuleert cultuureducatie in het primair onderwijs, de ontwikkeling van doorgaande leerlijnen en de relatie van scholen met hun sociaal-culturele omgeving.’

NIEUW: Kunstkracht10

Doorlopende leerlijnen cultuureducatie voor leerkrachten & leerlingen

Cultuur en onderwijs komen samen in Kunstkracht 10. Dit is een programma van leerlijnen cultuureducatie, speciaal ontwikkeld met en voor de Westlandse basisscholen. Er komen acht doorlopende leerlijnen actieve kunstbeoefening in acht disciplines. Deze zijn zo ontworpen dat leerkrachten in het basisonderwijs ze grotendeels zelf kunnen geven. De leerlijnen worden gefaseerd ontwikkeld: dans, theater en muziek in 2014; erfgoed, literatuur & filosofie en beeldende kunst in 2015; media, musical en multidisciplinaire thema's in 2015 en 2016.

In schooljaar 2014-15 start de pilotfase. De lessen dans, theater en muziek zullen dan uitgeprobeerd en geïmplementeerd worden in het Westlandse onderwijs.

Kunstkracht 10 is ontwikkeld door Westland Cultuurweb in samenwerking met het Westlandse basisonderwijs en het Westlandse culturele veld. Kunstkracht 10 wordt mogelijk gemaakt door het Fonds voor Cultuurparticipatie en de Gemeente Westland.

Voor wie is het? Kunstkracht 10 is voor alle leerlingen in het primair onderwijs in Westland. Elke school krijgt met haar eigen inlogcode toegang tot alle ontwikkelde lessen die op www.westlandcultuurweb.nl staan.

Wat is het? Kunstkracht 10 bestaat uit lessen cultuureducatie. De lessen zijn opgebouwd vanuit het "Winchester Model". De lessen zijn gericht op de ontwikkeling van de creativiteit; op verbeeldingskracht, nieuwsgierigheid, doorzettingsvermogen, discipline en samenwerking. Kinderen leren creëren, tonen en reflecte-

ren. Op dit moment zijn dans, theater en muziek voor groep 1 t/m 8 gedeeltelijk al beschikbaar. In deze lessen wordt met name aandacht besteed aan actieve kunstbeoefening. Elke kunstdiscipline kent voor elke groep vier blokken van vijf lessen. Deze zijn voor elke groep als volgt opgebouwd:

- **Basislessen:** o Vijf toegankelijke lessen die thematisch aan elkaar gelieerd zijn. o Gegeven door de leerkracht van de school. o Gratis te downloaden. o Vanaf augustus/september 2014 beschikbaar voor dans, theater en muziek.
- **Verdiepende lessen:** o Vijf lessen die thematisch en in opbouw aan de basislessen gelieerd zijn. o Gedeeltelijk gegeven door de leerkrachten, gedeeltelijk door externe kunstvak docenten. o Gratis te downloaden. De externe docenten worden door de school ingehuurd. o Vanaf januari 2015 beschikbaar voor dans, theater en muziek.
- **Workshop lessen:** o Vijf losstaande lessen die onafhankelijk van elkaar te geven zijn. o Gedeeltelijk gegeven door de leerkrachten, gedeeltelijk door externe kunstvak docenten. o Gratis te downloaden. De externe docenten worden door de school ingehuurd. o Vanaf januari 2015 beschikbaar voor dans, theater en muziek.
- **Geïmplementeerde lessen:** o Vijf lessen waarin de kunstdiscipline verbonden wordt met andere vakken op school zoals techniek, rekenen, begrijpend lezen, taalontwikkeling, wereldoriëntatie etc. o Deze lessen zullen in 2016 ontwikkeld worden.

Basislessen voor dans, theater en muziek. Vanaf augustus/september 2014 online beschikbaar.

Wat betekent het voor de leerlingen? De ontwikkeling van de creativiteit is de basis van Kunstkracht 10. Onze wereld verandert voortdurend en in een steeds hoger tempo. Creativiteit is in deze veranderende wereld onontbeerlijk. Het geeft kinderen de mogelijkheid hun denkvermogen te ontwikkelen, zich te verwonderen, problemen op te lossen en “out of the box” te denken. En om zichzelf te ontdekken en hun identiteit te ontwikkelen.

Kan de school kiezen? De leerlijnen zijn zo ontworpen dat ze flexibel inzetbaar zijn. Elke school kan vanuit een eigen visie op cultuureducatie keuzes maken uit de verschillende disciplines en lesblokken. Het is mogelijk te kiezen voor één discipline in alle groepen of voor veel diversiteit door jaarlijks één blok in meerdere disciplines. Daarnaast is het mogelijk om cultuureducatie af te nemen van Westlandse of niet-Westlandse culturele instellingen. Dit receptieve & actieve aanbod staat los van Kunstkracht 10 en is te vinden op onze website.

Ondersteuning door Westland Cultuurweb Westland Cultuurweb kan de scholen op verschillende manieren ondersteunen in hun cultuurbeleid en bij het implementeren van de leerlijnen:

1. De cursus Interne Cultuurcoördinator (ICC)

Deze wordt georganiseerd i.s.m. Kunstgebouw en biedt bouwstenen voor een cultuurvisie en meerjarig beleidsplan passend bij de identiteit van de school.

2. Training cultuureducatie voor de leerkrachten van de school. Hiervoor zijn verschillende mogelijkheden:

- Teamtraining cultuureducatie in alle disciplines.
- Teamtraining in één van de disciplines theater, dans of muziek.
- Teamtraining voor de onder- midden- en/of bovenbouw.
- Expert training: een leerkracht wordt op school de “expert” in muziek, dans of theater en geeft meerdere groepen op school les. Deze ‘expert’ kan hiervoor een ‘expert training’ volgen.

Uiteraard is in overleg ook een andere training mogelijk. Deze scholingsmogelijkheden zijn voor de Westlandse scholen gratis.

Hoe kan mijn school mee doen? Wilt u met uw school de leerlijnen uitproberen en implementeren op uw school? Wilt u de ICC cursus volgen of een van de andere trainingen volgen? Wilt u advies over de leerlijnen? Neem dan contact op met Westland Cultuurweb via dnaafs@westlandcultuurweb.nl.

Het educatie model

Bij de ontwikkeling van de cultuureducatie in het Westlandse basisonderwijs is het “Winchester model” als uitgangspunt genomen. Alle leerlijnen, lesblokken, lessen en oefeningen of opdrachten zijn hieraan gelieerd.

Het Winchester model is ontwikkeld door onderzoekers van de University of Winchester. Doel van het onderzoek was een methode te ontwerpen om de ontwikkeling van creativiteit bij kinderen tussen zes en zestien jaar te kunnen meten. Hierdoor ontstond een beeld van en een visie op deze creatieve ontwikkeling. In het model staat het kind centraal. In de eerste ring staan de “kerncompetenties” die elk kind ontwikkelt wanneer het met cultuureducatie bezig is. De buitenste ring toont het gedrag en/of de houding die hiervoor nodig is.

Bij alle leerlijnen en lessen wordt door Westland Cultuurweb aangegeven welk gedrag en welke competenties specifiek ontwikkeld worden. Deze opbouw zorgt er daarmee voor dat binnen elke discipline een logische ontwikkeling van deze competenties plaatsvindt.

Naast de ontwikkeling van de creativiteit ligt aan elke leerlijn een discipline-opbouw ten grondslag. Deze opbouw zorgt ervoor dat er binnen elke discipline een doorlopende leerlijn is, die de inhoud van de discipline over verschillende leerjaren heen samenhangend opbouwt.

Voor meer uitleg over “het Winchester model” en hoe het ingezet wordt binnen de leerlijnen of discipline leerlijnen:
dnaafs@westlandcultuurweb.nl.

ICC-duo Janine Oostenbrug en Ingrid van Zeijl:

Janine Oostenbrug en Ingrid van Zeijl zijn beiden leerkracht in groep 1/2 op de Eerste Westlandse Montessorischool Monster (EWMM). Ingrid werd Intern Cultuurcoördinator (ICC'er) in 2010 en moedigde vorig jaar collega Janine aan om ook de cursus te gaan volgen. Hoe pakt dit ICC-duo zijn taak op?

Janine: 'Toen ik vorig jaar de ICC-cursus ging volgen was ik nog helemaal 'blanco' op het ge-

'Met gerichte keuzes doen we nog steeds van alles'

bied van cultuureducatie. Onze school echter niet, want er lag van Ingrid al een beleidsplan cultuureducatie 2010-2014 waar ze ook echt mee aan de slag waren gegaan. Als eerste hebben we het huidige plan geëvalueerd én in het team het Cueka-spel gespeeld. De conclusie was dat we al verder bleken te zijn dan in het plan stond en als team duidelijk te kiezen voor een mix van manieren om aan cultuureducatie vorm te geven.'

Ingrid: 'En daar kwam ook gelijk onze valkuil naar boven, want we willen van alles: cultuureducatie van dichtbij, maar ook weer niet alleen maar. En we willen aanbod de school binnenha-

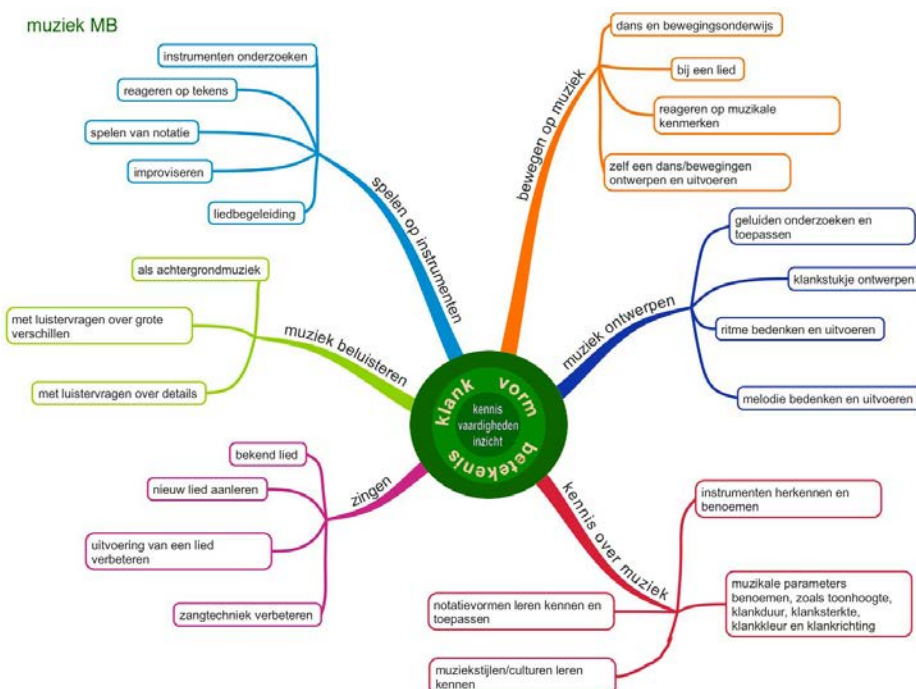
len maar ook zelf ontwikkelen. Conclusie was dus ook dat we misschien wel teveel tegelijkertijd willen. Maar dat is ook een inzicht!

Janine: 'Toch staat in het beleidsplan 2014/2015 dat we op dezelfde voet verder gaan. We hebben veel aandacht besteed aan het 'hoe'. Collega's gaven aan behoefte te hebben aan concreet lesmateriaal als houvast. En we willen gebruik maken van elkaars talenten.'

Ingrid: 'In de commissie 'Expressie' hebben we voor zowel de onder-, midden- als bovenbouw voor de leerlijn muziek landschapskaarten ontwikkeld die laten zien wat we met muziek willen

doen en bereiken. En in de bijbehorende map zitten lessen die door de leerkrachten zelf zijn gemaakt. Maakt iemand weer nieuwe les, dan wordt deze gelijk onder de collega's gedeeld.'

Ingrid: 'Tijdens de eerste studiedag in het nieuwe schooljaar staat cultuureducatie op de agenda. Wij geven dan een presentatie over het Winchestermodel aan het team. Waar we naartoe willen is dat we in ons MKVS (Montessori Kind Volg Systeem) ook de vaardigheden kunnen vermelden die de leerling

opdoet in cultuureducatie. Hiervoor willen we collega's concrete handvatten bieden, denk aan voorbeeldzinnen die zij kunnen gebruiken om aan te geven waar een kind staat.'

Janine: 'Komend schooljaar gaan we verder met de leerlijn muziek die we al hebben ingezet. Daarnaast zijn we pilotschool voor de ontwikkelde lessen theater en worden we door Westland Cultuurweb begeleid bij het implementeren en uitvoeren. Ook gaan we bekijken hoe we het talent van onze collega op het gebied van beeldende kunst kunnen benutten. Misschien door haar samen met de groepsleerkracht les te la-

ten geven óf aan ons als leerkrachtenteam les te laten geven. In ieder geval willen we wel zélf ervaren als leerkracht. Dat waarborgt dat je ook sneller weer zo'n les zal geven. Dus met gerichte keuzes doen we toch nog steeds van alles!'

Janine Oostenbrug is sinds dit jaar voorzitter van de werkgroep 'Kijkkunst' van Kunstgebouw voor de Westlandse basisscholen. Meer weten? Neem dan contact op via j.oostenbrug@ewmm.nl

Geslaagde eerste netwerkbijeenkomst!

Op 22 mei vond bij basisschool PiusX in Wateringen de eerste netwerkbijeenkomst binnen het programma 'Cultuureducatie met Kwaliteit' plaats voor scholen en culturele organisaties in de kernen. Deze netwerkbijeenkomst was speciaal georganiseerd voor de kernen Wateringen en Kwintsheul. Maar liefst 28 aanwezigen (13 leerkrachten en 15 educatief medewerkers) gingen met elkaar het gesprek aan tijdens een speeddate-sessie, opgeluisterd met intermezzo's door Muziek Tactiek en Theaterschool Koperen Kees. Uit de evaluatieformulieren (60% respons) komt het gemiddelde cijfer van een 7,9 naar voren. Alle respondenten gaven aan de bijeenkomst nuttig te hebben gevonden en 80% ziet graag een herhaling van de netwerkbijeenkomst. De speeddate-sessies hadden wat langer gemogen, bleek uit de feedback.

Tijdens het eerste deel van de bijeenkomst

lichtten Derske Naafs en Jeroen Kunstman de actuele stand van zaken toe van 'Cultuureducatie met Kwaliteit' met vooral veel aandacht voor de huidige ontwikkeling van de leerlijnen theater, dans en muziek. Leerkracht en ict'er Mary van der Lely is (Pieter van der Plasschool) nauw betrokken bij de werkgroep die de leerlijnen theater ontwikkelt en lichtte op enthousiaste wijze een les toe die door de leerkracht aan de groep gegeven kan worden.

De eerstvolgende netwerkbijeenkomst zal plaatsvinden in november voor de kernen Poeldijk en Honselersdijk. Wij houden u op de hoogte!

Derde ICC-cursus voor leerkrachten!

In samenwerking met Kunstgebouw organiseert Westland Cultuurweb opnieuw een cursus Interne Cultuurcoördinator. Aanmelden is nog mogelijk!

Praktische informatie

- de cursus bestaat uit zes cursusbijeenkomsten, van 14.00 tot 17.00 uur;
- de cursusdata zijn: 15 okt, 5 nov, 26 nov, 14 jan, 4 feb en 4 maart ;
- de cursuskosten à 500 euro worden voor de deelnemers van basisscholen vergoed door Westland Cultuurweb, vanuit de subsidiegelden 'Cultuureducatie met Kwaliteit'.
- de cursus vindt steeds op een andere locatie plaats, bij een school of culturele instelling in Westland.

Inhoud van de cursus

De cursus tot Intern Coördinator Cultuureducatie helpt scholen voor het primair onderwijs kunst en cultuur op de kaart te zetten. Met een ICC-er heb je een deskundige in huis die het cultuurbeleid vormgeeft, mogelijkheden van cultuurinstellingen kent en cultuurplannen ontwikkelt. Tijdens de cursus en zelfstudie-uren werk je toe naar het schrijven van een cultuurbeleidsplan voor de school. De cursus wordt afgesloten met het geven van een presentatie.

Aanmelden kan tot 24 september via een berichtje aan wendyvanes@westlandcultuurweb.nl.

Kunst & School Conferentie 8 oktober 2014!

Vorig jaar september gaven we met de 'Kick-off' de aftrap voor de regeling 'Cultuureducatie met Kwaliteit in Westland'. Tot en met 2016 organiseren wij een jaarlijkse Kunst & School Conferentie. De eerste Kunst & School Conferentie vindt plaats op woensdag 8 oktober tussen 14.30 en 21.00 uur, met een afwisselend programma van workshops, lezingen en optredens. Dit jaar splitsen we de conferentie op in diverse onderdelen:

- * Voor directeuren, leerkrachten en icc'ers in het basisonderwijs met workshops en inleidingen.
- * Een plenair, verbindend gedeelte voor alle geïnteresseerden met een lezing door prof. Erik Scherder (Vrije Universiteit van Amsterdam) en een culturele markt. Onder het genot van soep, broodjes en een drankje.

- * Voor directeuren, educatief medewerkers en vrijwilligers van Westlandse culturele organisaties met workshops en inleidingen.

De insteek van deze Kunst & School Conferentie is:

- * Kennismaken met de nieuwe leerlijnen cultuureducatie.
- * Praktische handvatten bieden om met kunst en cultuur in de klas aan het werk te gaan.
- * Praktische handvatten bieden voor het ontwikkelen van cultuureducatie-aanbod.

En natuurlijk zullen kunst & cultuur niet ontbreken! De officiële uitnodiging met het volledige programma, tijden en locatie volgt in de laatste week van augustus!

Juliette van de Walle, Atelier Kaas:

‘Kinderen kunnen zó verrast zijn over hun eigen kunnen’

Juliette van de Walle is autonoom beeldend kunstenares en vakdocente kunsteducatie, afgestudeerd aan de Willem de Kooning Academie (Rotterdam). Sinds haar verhuizing in 2005 naar Monster heeft zij onder de naam van ‘Atelier Kaas’, al dan niet in samenwerking met collega Ellen Endhoven, kunstlessen verzorgd bij diverse Westlandse scholen en kinderopvangorganisaties.

Juliette: ‘Als ik beeldende kunstlessen geef aan kinderen, dan giet ik deze lessen altijd in een projectvorm met een duidelijk verhaal. Het uitgangspunt kan heel divers zijn, afhankelijk van de leeftijd. Bij de hele jonge kinderen, tussen drie en zes jaar, begin ik vaak met het vertellen van een verhaal uit een bijzonder prentenboek met pakkende illustraties. Heel inspirerend, om maar een voorbeeld te geven, is het boek ‘Dieren uit de kunst’ van Claire d’Harcourt. Daar kun je heel veel kanten mee op.’ In een lessenreeks zit altijd een receptief en een actief gedeelte. Van belang in een les is voldoende afwisseling. ‘Eerst laat ik ze naar het verhaal luisteren om de verbeelding te prikkelen en vervolgens gaan we

aan de slag met verschillende materialen en handelingen waarbij ze lekker kunnen knippen, plakken, tekenen etcetera.’

Zijn de kinderen wat ouder, dan biedt dit de mogelijkheid om de kunstlessen nog wat breder te trekken. ‘Het is heel leuk om een specifieke kunstenaar en zijn of haar kunst als uitgangspunt te nemen. Daarbij kun je dan weer goed inhaken op de context van de kunstenaar zoals het tijdsbeeld van toen en de invloed van die tijd op de kunst. Maar ook de meer ‘geijkte’ onderwerpen zoals Sinterklaas kun je in een kunstles een andere draai geven.’

Na een serie van lessen wordt er natuurlijk afgesloten met een eindpresentatie in de school. ‘Dat maakt het geheel op een leuke manier ‘af’. Al vind ik wel dat het proces belangrijker is dan het eindresultaat, want het gaat tenslotte om een momentopname. Waar het om draait is dat een kind echt even het gevoel krijgt met kunst bezig te zijn. Kinderen kunnen zó verrast zijn over hun eigen kunnen! Dat verwondert mij ook telkens weer.’

Atelier Kaas
Juliette van de Walle
T: 06 15396963
E: jvdwalle@planet.nl

Colofon

CultuurCourant Westland is een uitgave van Westland Cultuurweb. Deze digitale nieuwsbrief bericht over kunst, cultuur en onderwijs in Westland.

Redactie:

Jeroen Kunstman

Wendy van Es

Debby Haring

Kate van Elswijk

Derske Naafs

Vormgeving:

Mangoa Ontwerp

Nieuwsbrief

Heeft u deze CultuurCourant doorgestuurd gekregen via een bekende en wilt u de nieuwsbrief standaard ontvangen?

Stuur een berichtje naar info@westlandcultuurweb.nl
Aanmelden kan ook via www.westlandcultuurweb.nl

@Cultuurweb

facebook.com/westlandcultuurweb

website: www.westlandcultuurweb.nl

We kunnen het allemaal leren

‘Je verplaatsen in iets of iemand anders. Dat gaat de een beter af dan de ander. Toch kun je het allemaal leren en het beginnetje gaat vaak als vanzelf. Denk maar terug aan je kleutertijd op de basisschool. Een simpele lap of stok transformeerde je tot boef, politieagent of moeder. In de bouwhoek vormde je met blokken een kasteel waar je als ridder of jonkvrouw geweldige avonturen beleefde. Je fantasie deed het werk voor je. Je onbevangenheid deed de rest.

De volgende stap is dan goede verzorging en voeding door bevlogen en goed toegeruste docenten. Iets verbeelden moet je blijven oefenen. Ieder schooljaar weer, op een andere manier en telkens een stapje verder. Door uit te proberen, af te kijken en na te apen. Door fouten te maken en successen te vieren. Het grote cadeau is dan een eindmusical in groep 8 waarin kinderen laten zien dat ze zich volledig kunnen verplaatsen in iets of iemand. Zonder angst of schaamte; schitteren in hun rol. De een misschien wat beter dan de ander maar dat geeft niet. Heus, we kunnen het allemaal leren.’

Debby Haring,
leerkracht De Andreashof in Kwintsheul